

Versterking ledenparticipatie en wijziging interne partijstructuur.

1. Aanleiding.

Het GroenLinks congres van 3 maart 2013 heeft een aantal uitspraken gedaan, waarin opdracht wordt gegeven aan het partijbestuur om te komen tot aanpassing van werkwijzen rond participatie van leden en niet-leden en verandering van de interne partijstructuur. Deze uitspraken zijn gebaseerd op de conclusies van het evaluatierapport van de commissie Van Dijk. De in dit kader relevante congresuitspraken zijn als bijlage bijgevoegd. Het partijbestuur heeft ervoor gekozen om een wat langer tijdspad aan te houden dan strikt uit de congresuitspraken zou volgen en hierover overleg gevoerd met de Toezichtraad. Daaruit is voortgekomen dat een tijdspad naar formele wijziging van statuten en reglementen wordt gevolgd gericht op het congres van eind 2014/begin 2015, maar dat zoveel als mogelijk al in de loop van 2014 zal worden geanticipeerd op de nieuwe situatie en nieuwe werkwijzen zoveel mogelijk in praktijk worden gebracht. Daartoe heeft het partijbestuur in het voorjaar van 2013 aan de partijraad laten weten dit proces bij voorkeur gezamenlijk met het partijraadsbestuur te willen oppakken en de partijraad te betrekken bij de discussie rond de ledenparticipatie. Het partijbestuur heeft in het najaar van 2013 een commissie ingesteld die de voorbereiding ter hand heeft genomen. De nu voorliggende notitie is het resultaat daarvan. De commissie bestaat uit Ruud Pet, Henk Kamps, Rosalie Smit, Eline Dorrestijn, Ruud Grondel, David Rietveld, Gert-Jan Kleinpaste en Rik Grashoff.

2. doel en reikwijdte.

Dit stuk schetst een nieuwe vormgeving van *participatie* van leden en geïnteresseerde niet-leden en *zeggenschap* van de leden. Tevens worden voorstellen uitgewerkt voor de wijze van *verantwoording* aan de leden van landelijke organen, zoals het partijbestuur en de landelijke (TK, EK en EP)fracties. Hiermee wordt een alternatief geboden voor de huidige werkwijze en voorstellen gedaan voor wijziging van de interne partijstructuur.

De hieronder gepresenteerde voorstellen moeten mede in het licht worden gezien van een brede discussie in Nederland over de rol van politieke partijen. Er heerst alom zorg over de toekomst van politieke partijen. Veel deskundigen zien een steeds verdergaand verlies van de verbindende functie van politieke partijen als “schakel” tussen samenleving en overheid. Politieke partijen “verstatelijken”, gaan, zeker in de ogen van de burgers, meer en meer onderdeel uitmaken van de overheid zélf. In de recente publicatie van de Raad voor het openbaar bestuur: “politieke partijen, overbodig of nodig” wordt hieraan diepgaand aandacht besteed. In de inleiding van deze publicatie stelt voorzitter Jacques Wallage van de ROB: *“Een democratie zonder partijen is geen wenkend perspectief, maar het functieverlies van partijen is onmiskenbaar en vraagt tenminste om een grondige revitalisering.[..] Tussen overheid en samenleving kunnen partijen alleen gezagvol optreden wanneer zij hun autonomie weten te bewaren en zelf intern aan eisen van een levende democratie voldoen.”* Ook GroenLinks moet zich deze lessen aantrekken. Vernieuwing en versterking van onze interne partijdemocratie is niet vrijblijvend.

Uitgangspunt bij de voorstellen is dat de participatie en zeggenschap wordt versterkt ten opzichte van de huidige situatie en de verantwoording verbeterd. Participatie betreft de mogelijkheden om op een zinvolle wijze een bijdrage te leveren aan de meningsvorming in de partij over politieke thema's. Zeggenschap betreft de mogelijkheid om daadwerkelijk deel te nemen aan de standpuntbepaling. Verantwoording betreft het achteraf inzichtelijk maken aan de leden van de

keuzes en handelwijzen van de belangrijkste landelijke organen binnen de partij over een voorbije periode, zodanig dat de leden zich daarover gefundeerd een oordeel kunnen vormen en indien gewenst daaraan consequenties kunnen verbinden.

Op dit moment is er een veelheid aan mogelijkheden om mee te praten over tal van onderwerpen en thema's. Echter, de status van die discussies, alsmede mate waarin die discussies ook daadwerkelijk bijdragen aan standpuntbepaling is veelal onduidelijk. Ook worden vele discussies in relatief kleine, niet a-selecte deelverzamelingen van leden gevoerd, waarmee de representativiteit van de uitkomsten vaak beperkt is. Bovenstaande beperkingen gelden ten dele ook voor discussies die in de partijraad worden gevoerd. Daarnaast is er behoefte om ook geïnteresseerde niet-leden en mensen met specifieke expertises van buiten de partij te betrekken bij de discussies over wat GroenLinks zou moeten doen en vinden. Geïnteresseerde niet-leden zijn belangrijk om te betrekken bij partij debatten om verschillende redenen; soms vanwege deskundigheid en ervaring die nodig is voor het versterken van het debat, soms omdat niet-leden zich thuis voelen bij het Groenlinkse gedachtegoed zonder lid te zijn. Soms omdat niet-leden graag op bepaalde onderwerpen vanuit (praktijk) ervaring willen meepraten. Om de band tussen de politieke partij en de samenleving te versterken, vorm te geven aan het ideaal van de "politieke beweging" is het belangrijk daarvoor aansprekende vormen te vinden. Hiermee is de afgelopen jaren op alle niveau's in de partij geëxperimenteerd, soms met inspirerende resultaten. Er is behoefte aan een meer structurele inbedding en vervlechting met ledenparticipatie.

De zeggenschap van leden is transparant geregeld daar waar het gaat om congresbevoegdheden, zoals het vaststellen van verkiezingsprogramma's en kandidatenlijsten. Tegelijk is er ook de behoefte om vaker beslissingen in handen van alle leden te leggen, b.v. voor kandidatenlijsten, maar ook voor inhoudelijke stellingnames. Deze mogelijkheid is thans niet geregeld, behoudens de vastgelegde referenda regels voor de lijsttrekkers voor de TK en EP lijst. In sommige situaties is in de afgelopen jaren geëxperimenteerd met online meningspeilingen van leden. Hiervoor bestaan geen interne spelregels.

Er is de laatste jaren relatief weinig aandacht geweest binnen de partij voor een goede verantwoording van belangrijke organen, zoals de landelijke fracties, het partijbestuur en de toezichtraad. Verbetering is gewenst, juist ook om het vertrouwen in deze organen (verder) te versterken. Daarbij is in de eerste plaats aandacht nodig voor een meer structurele vorm van gedachtenwisseling met de leden. Verantwoording afleggen vraagt een actieve houding van de landelijke organen: uitleggen wat je hebt gedaan en waarom. Zonder een goede, structurele, vorm van verantwoording afleggen, zal dit in de praktijk veelal pas plaatsvinden als organen *ter verantwoording geroepen worden*. Dit vindt dan vaak pas plaats als sprake is van grote onvrede onder de leden. Dat is naar oordeel van onze commissie te laat. In 2013 is een start gemaakt met verantwoordingsrondes van het partijbestuur via provinciale ledenvergaderingen. Deze zijn redelijk succesvol verlopen. Voor de fracties bestaat deze vorm nog niet. Er is tevens geëxperimenteerd met een interactieve vorm van verantwoording afleggen van bestuur en fracties op het congres. De ervaring daarmee is wisselend. Deze vorm zal verder moeten worden ontwikkeld.

3. participatie en directe zeggenschap: het ledenreferendum

De commissie beveelt aan om ledenreferenda in te zetten bij belangrijke inhoudelijke vraagstukken die zich daartoe lenen. Het ledenreferendum is een goede mogelijkheid om de zeggenschap van leden rechtstreeks en laagdrempelig vorm te geven. De commissie sluit hiermee zo nauw mogelijk aan op congresuitspraken II-1 en II-2 van het congres van 3 maart 2013 (zie bijlage). Tot nu toe

gehouden ledenreferenda (over lijsttrekkers TK en EP) en enkele meningspeilingen tonen aan dat daarmee een aanzienlijk grotere deelname van leden wordt bereikt dan op een congres. Het inbedden van een ledenreferendum in een breed opgezet proces van participatie en meningsvorming zal er toe leiden dat zowel een groter aantal leden en geïnteresseerde niet-leden participeert in de discussie. Een brede participatie draagt er op zijn beurt aan bij dat een groot aantal leden zich in het daar aan gekoppelde referendum zal willen uitspreken. Deze inbedding is een belangrijke en harde voorwaarde. Met goed vorm gegeven processen van discussie en meningsvorming, waaraan een ledenreferendum wordt gekoppeld, winnen participatie en zeggenschap aan kwaliteit, kracht en transparantie. Het wordt aantrekkelijker om in -of mét- GroenLinks mee te doen en er is een duidelijke en herkenbare meerwaarde aan het lidmaatschap verbonden.

Het ledenreferendum kan bestaan uit een enkelvoudige vraagstelling die met vóór of tegen moet worden beantwoord. In de visie van de commissie kan een ledenreferendum echter ook bestaan uit een beperkt aantal kernvragen rondom een thema met een gesloten vraagstelling, of ook -deels- bestaan uit vragen waarbij een keuze uit meerdere antwoorden mogelijk is. De wijze van vraagstelling is afhankelijk van het onderwerp en het doel van het referendum.

Het partijbestuur kan besluiten tot het uitschrijven van een ledenreferendum. Ook een groep van een nader te bepalen aantal leden kan een referendum vragen. De commissie stelt voor dit aantal te bepalen op 10% van de leden.

De commissie is van mening dat de vraag in hoeverre een ledenreferendum “bindend” is, minder relevant is. Het partijcongres blijft het hoogste beleidsbepalende orgaan. Het congres blijft ook het orgaan dat de statuten en reglementen vaststelt, op basis waarvan het ledenreferendum zijn plaats krijgt. We gaan er vanuit dat het congres een bij referendum uitgesproken mening van de leden respecteert en doorvertaalt in verdere besluitvorming, zoals bijvoorbeeld bij het vaststellen van verkiezingsprogramma's. In de loop der tijd kunnen inzichten veranderen, op basis waarvan het congres opvattingen zal bijstellen ofwel er de vraag zal komen om een nieuw ledenreferendum.

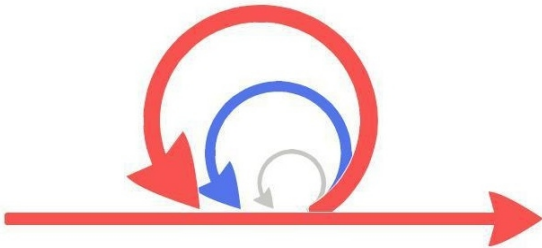
In formele zin kan een ledenreferendum, evenmin als enige congresuitspraak of besluit, bindend zijn voor het stemgedrag van vertegenwoordigers in parlementen, provinciale staten of gemeenteraden. Immers, de wet stelt dat vertegenwoordigers “zonder last” stemmen. Toch is de commissie er van overtuigd dat ook onze landelijke vertegenwoordigers een duidelijke referendumuitspraak van de leden zullen respecteren.

Het ledenreferendum, op deze wijze ingezet behoeft een redelijke maar niet zeer grote opkomst. Het gaat er om aanzienlijk méér leden te betrekken in de besluitvorming, dan anders in redelijkheid op een partijcongres te verwachten zou zijn. Op congressen zijn de afgelopen jaren ca 800 tot 1200 stemmende leden geweest bij de belangrijkste stemmingen. Aanbevolen wordt om per keer vooraf de vereiste minimale opkomst voor een referendum vast te stellen en te communiceren. Er moet op ingezet worden om ruim boven dat vastgestelde minimum uit te komen.

Het ledenreferendum is, zoals het woord ook impliceert, voorbehouden aan de leden van GroenLinks. Daar waar de betrokkenheid bij de meningsvorming en debat zo veel mogelijk open moet zijn, met actieve inzet om kennis en opvattingen van buiten de partij in het debat te betrekken, is de commissie van mening dat de *zeggenschap* over uiteindelijke partijstandpunten niet anders dan bij de leden van de vereniging kan liggen. Het verdient aanbeveling om voorafgaand aan een ledenreferendum, als sluitstuk van een partijbrede discussie, betrokken niet leden uit te nodigen om lid te worden, waarna direct deelgenomen kan worden aan het ledenreferendum.

4. de drie cycli: korte, middellange en lange cyclus

We onderscheiden in de processen rond meningsvorming drie verschillende vormen, gekoppeld aan de tijdsperiode waarin zich een mening over een onderwerp kan of moet worden gevormd: de lange-, middellange en korte cyclus. De kern van de cyclus is steeds dezelfde: keuze en afbakening van onderwerp en doel, organiseren van meningsvorming waarbij gebruik gemaakt wordt van interne én externe input (“van buiten naar binnen”), interne standpuntsbepaling en tot slot verantwoording achteraf over wat er gedaan is met de uitkomsten.

In de korte cyclus gaat het in de regel om actuele besluitvormingsvragen die op korte termijn (dagen tot enkele weken) tot concrete standpuntsbepaling en daarop afgestemd stemgedrag moeten leiden in een (landelijke) fractie. Dit is primair het domein van die fractie zelf. Hier geldt het bekende adagium dat vertegenwoordigers stemmen “zonder last”. Toch zijn er met een zekere regelmaat kwesties waarin ofwel vanuit de fractie zelf, dan wel vanuit de partij behoefte bestaat aan een dialoog met partijleden en (in – en externe) deskundigen en advisering richting onze volksvertegenwoordigers over in te nemen standpunten. Hier is een goed “management van verwachtingen” op zijn plaats. In veel gevallen zal de tijd voor discussie kort zijn en de mogelijkheden om met een bredere groep fysiek bijeen te komen beperkt, onder meer door de volle agenda van onze volksvertegenwoordigers. Flexibiliteit is geboden. In de staande praktijk heeft de Tweede Kamerfractie in toenemende mate daarvoor praktische werkwijzen ontwikkeld. Hierbij kan in grote lijn worden aangesloten. Wij vertrouwen erop dat onze vertegenwoordigers binnen de vastgestelde kaders én met gevoel voor wat er leeft in de partij hun vertegenwoordigende rol nemen. Zij verantwoorden zich daarover achteraf.

In de middellange cyclus kan het gaan om een bredere benadering van besluitvormingsvraagstukken in parlement, zoals bij wetgevingsprocessen, of om het ontwikkelen van een eigen (deel) visie op een onderwerp. De doorlooptijd is weken tot enkele maanden. Betrokkenheid van leden en in- en externe deskundigen is gewenst, met name voor draagvlak en voor een voldoende stevige inhoudelijke basis. Daar waar het kwesties betreft die rechtstreeks hangen aan besluitvormingsprocessen in een parlement, ligt de uiteindelijke zeggenschap over het in te nemen standpunt, binnen de grenzen van beginsel- en verkiezingsprogramma, bij de betreffende fractie en wordt achteraf verantwoording afgelegd.

In de lange cyclus gaat het om meer fundamentele standpuntsbepaling op partijniveau over grote onderwerpen. Reden kan liggen in het verder willen brengen van het GroenLinkse gedachtegoed: een wens tot inhoudelijke koerswijziging of belangrijke verdieping op hoofdzaken van ons gedachtegoed. Ruime participatie van leden en een brede inbreng van binnen en buiten de partij zijn een vereiste voor weloverwogen en voldoende gedragen visies en standpunten. Hierbij is het ook van groot belang dat er een duidelijke zeggenschap van de leden is, ofwel door opname in

verkiezingsprogramma's en behandeling daarvan op het congres, dan wel door afzonderlijke congresbesluiten of directe uitspraak van de leden door middel van referendum. Dit alles vereist een zorgvuldige, procesmatige aanpak, op basis van “spelregels” en een duidelijk tijdpad, dat kan variëren van enkele maanden tot maximaal ca. 1 jaar.

Los van deze benadering blijft het uitgangspunt dat het binnen GroenLinks altijd een ieder vrij staat om waar dan ook over een discussie te voeren. Deze discussies worden niet gestructureerd of gefaciliteerd binnen de partijorganisatie en leiden niet tot partijstandpunten. Lokale en provinciale afdelingen kunnen uiteraard gebruik maken van de spelregelsets zoals op landelijk niveau afgesproken, maar hiervoor worden geen regels bepaald.

5. uitgangspunt van regionalisering

Als er sprake is van belangrijke meningsvormende discussies zal de toegankelijkheid voor leden en voor externe geïnteresseerden om deel te nemen gewaarborgd moeten zijn en zo laagdrempelig mogelijk georganiseerd. Dit geldt in hoge mate voor de “lange cyclus”, zoals hierboven beschreven. Naast laagdrempelige mogelijkheden voor participatie op individuele basis, via internet gebaseerde methoden, is en blijft het daadwerkelijk met elkaar in contact zijn van groot belang. De fysieke drempel van een grote reisafstand moet daarbij vermeden worden. De commissie kiest daarom voor het uitgangspunt van regionalisering van discussiebijeenkomsten. Voor de middellange cyclus worden zoveel mogelijk dezelfde uitgangspunten aangehouden. In hoeverre het zinvol is en haalbaar om de discussie regionaal te voeren, zal afhangen van de aard van het onderwerp en de beschikbare tijd.

Voor de korte cyclus is dat niet haalbaar: hier zal fysiek bijeenkomen in hoofdzaak in Den Haag of in Utrecht aan de orde zijn, in de regel op basis van persoonlijke uitnodiging.

6. werkwijze participatie en zeggenschap – “lange en middellange cyclus”

De commissie heeft een set van “spelregels” voor participatie en zeggenschap opgesteld. Het verdient aanbeveling om deze spelregels in algemene zin te verankeren in de formele structuur, dus in statuten en/of HR. Maar er moet voor worden gewaakt gedetailleerde, knellende voorschriften over onszelf af te roepen. Er moet altijd flexibiliteit overblijven om naar gelang de situatie te handelen. De commissie bepleit, los van statuten en HR, een protocol te hanteren voor belangrijke interne partijdiscussies en zeggenschap van leden buiten de congressen. Dit protocol omvat de spelregelset met een toelichting daar op en wordt vastgesteld door het partijbestuur. De spelregelset biedt een duidelijke richting, maar is bedoeld als flexibel toepasbaar kader, niet als keurslijf.

Spelregelset “lange en middellange cyclus”:

1. Partijbrede discussies worden gevoerd over thema's die van groot maatschappelijk belang zijn, relevantie hebben voor het GroenLinkse gedachtegoed en waarover in de partij een brede behoefte is om daarover indringend met elkaar van gedachten te wisselen. Het partijbestuur zorgt ervoor dat de leden, geïnteresseerde niet-leden en organen binnen de partij suggesties kunnen doen.
2. De thema's worden na inventarisatie gekozen door het partijbestuur (die over die keuzes verantwoording aflegt aan het congres). Het congres kan ook thema's opdragen aan het partijbestuur. Een groep van een nader te bepalen aantal leden kan eveneens een thema

- opdragen.
3. Participatie is breed: intern én extern. Hierbij werken we van buiten naar binnen. Er worden altijd mensen en/of organisaties van buiten uitgenodigd om bij te dragen aan het debat. De zeggenschap is aan de GroenLinks leden.
 4. De vormgeving van het proces rond partijbrede discussies wordt *vooraf* bepaald door het partijbestuur, inclusief het tijdpad en de wijze waarop het eindresultaat wordt vastgesteld.
 5. Over het verloop van dit proces wordt *achteraf* actief verantwoording afgelegd door het partijbestuur.
 6. Het proces van een aangewezen partijbrede discussie moet voldoen aan de volgende criteria, het partijbestuur is daarvoor verantwoordelijk:
 1. de discussie wordt gevoerd op basis van één of meer openbare discussiestukken,
 2. er is een duidelijke vraagstelling geformuleerd,
 3. Er wordt geborgd dat er zowel ruime interne als ook externe betrokkenheid en inbreng kan zijn: de discussie is gekend en toegankelijk,
 4. de discussie wordt tenminste op enkele plaatsen verspreid door het land regionaal gevoerd, maar bij voorkeur op veel meer plaatsen gespreid over het land,
 5. de discussie wordt zodanig vorm gegeven dat een goede dialoog ontstaat tussen leden en betrokkenen van buiten de partij.
 6. Er wordt geborgd dat inzichten van deze besprekingen worden verzameld en betrokken bij het resultaat,
 7. Er worden flankerende mogelijkheden geboden om inbreng te leveren (waaronder digitale mogelijkheden, zoals een discussieplatform en/of digitale raadpleging))
 8. De discussie eindigt in een slotdocument dat wordt vastgesteld, ofwel:
 - a. door het partijbestuur en doorgeleid naar programmacommissies voor doorvertaling in relevante verkiezingsprogramma's,
 - b. door het congres, als separate congresuitspraak,
 - c. via ledenreferendum, waarbij één of meer duidelijke kernvragen op basis van het slotdocument aan de leden worden voorgelegd.

toelichting:

De partijbrede discussie heeft een vast stramien:

- start: inventarisatie thema's, onderwerpkeuze, doel bepalen
- voorfase: breedte zoeken, intern én extern, verschillende vormen, gebruik van online mogelijkheden, debatfora, eigen communicatiekanalen, deskundigenconferentie etc.
- debatfase: bijeenkomsten met voldoende spreiding over het land, op basis van discussiestuk(ken) en duidelijke probleem- en vraagstelling. Gericht op leden en in- en externe deskundigen, breed uitnodigingsbeleid.
- Meningsvormingsfase: een besluit over een concluderend document cq richtinggevend uitspraken op basis van de vooraf aangegeven vraagstelling.

Bij de inventarisatie van thema's maakt het partijbestuur gebruik van ideeën die daar over leven in de partij. Actieve leden, afdelingen, werkgroepen, netwerken, landelijke organen, maar eveneens betrokkenen van buiten de partij krijgen de mogelijkheden om voorstellen daarvoor te doen. De landelijke PPC is de plek waar deze ideeën binnenkomen. Er komt ook een initiatiefrecht van leden. Een aantal leden gezamenlijk kan het partijbestuur via dit initiatief opdragen om een partijbrede discussie te houden. De commissie stelt voor dit aantal leden te bepalen op 5% van het ledental. Voor de “lange cyclus” worden éénmaal per jaar de onderwerpen gekozen. Voor de “middellange cyclus” wordt ten hoogste twee maal per jaar een keuze gemaakt.

De onderwerpkeuze is een verantwoordelijkheid van het partijbestuur, tenzij sprake is van een door het congres of via het initiatiefrecht opgedragen thema. Het partijbestuur maakt de keuzes op basis van weging van de signalen en ideeën van binnen en buiten de partij. Het partijbestuur laat zich adviseren door de landelijke fracties (TK, EK en EP), het wetenschappelijk bureau en de Permanente Programma Commissie (PPC). De PPC wordt intensief betrokken bij de onderwerpkeuze, planning en voorbereiding. De uiteindelijke onderwerpkeuze wordt in overleg met de politiek leider bepaald. Gezien de intensiviteit van het proces, zullen in de regel niet meer dan één of twee zware onderwerpen per jaar als “partijbrede discussie” worden aangemerkt (lange cyclus) en daarnaast enkele minder intensieve onderwerpen (middellange cyclus).

De inhoudelijke voorbereiding valt onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur. Het PB brengt de voorbereiding onder bij de PPC, dan wel bij een speciale voorbereidingscommissie die in samenspraak met de PPC wordt ingesteld door het PB. Er wordt gezorgd voor een evenwichtige samenstelling en inbreng van de landelijke fracties, deskundigen, leden van werkgroepen e.d.

Bij de organisatie van regionale bijeenkomsten wordt nauw samengewerkt met de provinciale besturen. Vanuit de landelijke voorbereidingscommissie zullen formats worden aangeboden voor een aansprekende opzet van de regionale bijeenkomsten. Daarbij is er specifieke aandacht voor het inpassen van inbreng van buitenaf, door geïnteresseerde niet-leden en deskundigen of relevante maatschappelijke organisaties. De regionale discussiebijeenkomsten kunnen worden aangehaakt bij provinciale ledenvergaderingen, maar kunnen ook (deels) apart worden georganiseerd.

We maken een scherp onderscheid tussen participatie en zeggenschap: de participatie wordt bewust breed ingezet, waarbij we het principe “van buiten naar binnen” hanteren. De zeggenschap over de uitkomsten van de discussie, de feitelijke standpuntsbepaling is en blijft logischerwijs alleen bij de leden en/of de verantwoordelijke interne partij organen.

Indien gekozen is voor doorvertaling in verkiezingsprogramma's, geeft het PB dat als opdracht mee aan de betreffende programmacommissies. Indien gekozen is voor het rechtstreeks voorleggen aan het congres, zorgt het PB in samenspraak met het congrespresidium voor agendering op het eerstvolgende congres. Indien gekozen is voor het laten uitmonden van een discussie in een ledenreferendum, dan doet de voorbereidingscommissie een voorstel voor de referendumvraagstelling aan het partijbestuur.

7. Werkwijze korte cyclus.

Meningsvormingsprocessen voor de korte cyclus zullen een eenvoudige en flexibele aanpak moeten hebben. Voor de korte cyclus adviseren wij onderstaande eenvoudige spelregelset, bedoeld als richtinggevend kader, niet als keurslijf. Deze spelregels sluiten al in belangrijke mate aan bij de staande praktijk van de Tweede Kamerfractie.

Spelregelset “korte cyclus”:

1. Fractie en PB beoordelen gezamenlijk of bij een belangrijk thema een duidelijke interne en/of externe gevoeligheid bestaat. In dat geval wordt voorafgaand aan het besluitvormingsmoment in het vertegenwoordigend orgaan (TK, EK of EP) in enige vorm gelegenheid geboden tot het leveren van inbreng van buiten de fractie.
2. Deze mogelijkheid tot inbreng wordt *indien haalbaar* geboden door bijeenbrengen van een beperkt aantal relevante personen vanuit de partij en van buiten de partij, met een specifieke

- rol, deskundigheid of betrokkenheid. De deelnemers worden op persoonlijke titel uitgenodigd. Indien een fysieke bijeenkomst niet haalbaar is, zal de woordvoerder in de fractie telefonisch en/of per Email actief contact zoeken.
3. Het PB en fractie zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het uitnodigingsbeleid voor bijeenkomsten en zorgen ervoor dat daarbij voldoende diversiteit is gewaarborgd. Er wordt rekening gehouden met de betrokkenheid van actieve leden vanuit werkgroepen en netwerken in de partij.
 4. Uitgangspunt voor de bijeenkomsten is openbaarheid. Indien het onderwerp of de gevoeligheid van de besluitvorming dat vraagt, wordt de bijeenkomst in beslotenheid gehouden.
 5. Voor de inhoudelijke voorbereiding van bijeenkomsten wordt per geval een afspraak gemaakt tussen PB en betreffende fractie(s). Uitgangspunt is dat de inhoudelijke voorbereiding de verantwoordelijkheid is van de betreffende fractie(s).
 6. bijeenkomst(en) worden in de regel in Den Haag of Utrecht gehouden.

8. betrokkenheid van landelijke werkgroepen en netwerken

Bij de voorbereiding van partijbrede discussies is behoefte aan de inzet van expertise vanuit de partij. Hierin kan onder meer worden voorzien door werkgroepen en/of netwerken binnen de partij die betrokken zijn bij het specifieke onderwerp bij de voorbereiding te betrekken. Dat kan op verschillende wijze. Bijvoorbeeld door het bespreken van een startdocument voor de discussie. In de vormgeving van regionale bijeenkomsten kan inbreng van relevante personen vanuit werkgroepen in het programma worden ingepast. Concept-vraagstelling voor een ledenreferendum kan verkennend worden besproken. Inbreng kan verder gevraagd en ongevraagd worden geleverd via het online-debatforum.

De werkgroepen krijgen in de visie van de commissie geen *formele* positie, in de zin van een verplichte toetsende of accorderende rol. Deze rol is voorbehouden aan de voorbereidingscommissie, onder verantwoordelijkheid van het partijbestuur. Het partijbestuur heeft uitdrukkelijk de verantwoordelijkheid om inbreng in alle breedte en diversiteit mogelijk te maken en actief te bevorderen. Het partijbestuur legt daarover verantwoording af aan het congres.

In samenhang met de algehele vormgeving van het nieuwe stelsel van participatie en meningsvorming is de commissie van mening dat een aparte statutaire positie van werkgroepen en netwerken, met bijvoorbeeld een eigen recht op amendement, niet langer nodig is en kan worden afgeschaft. Het recht van amendement op congresbesluiten kan eenvoudig worden gekoppeld aan een bepaald aantal individuele leden. Uiteraard kunnen werkgroepen en andere geledingen, als zij dat wensen, hun naam blijven koppelen aan amendementen.

9. Totstandkoming van landelijke verkiezingsprogramma's

Naast partijbrede discussies zijn de totstandkoming van landelijke verkiezingsprogramma's voor de Tweede Kamerverkiezingen en de Europese verkiezingen belangrijke processen waarin meningsvorming plaatsvindt. Deze processen hebben tot heden een sterk intern karakter. Prominente partijleden hebben zitting in de programmacommissies en het concept programma wordt intern bediscussieerd en via het recht van amendement door de leden bijgesteld. Het proces van amendering heeft de afgelopen jaren een positieve ontwikkeling doorgemaakt, waarbij er voor de leden goede mogelijkheden zijn om inbreng te leveren en met elkaar in gesprek te zijn over

mogelijke amendering van het concept programma. Het amendingsproces wordt bij voorkeur ongewijzigd voortgezet.

De werkwijze op landelijk niveau staat vreemd genoeg in contrast met de gewoonte van vele lokale afdelingen van GroenLinks, die nadrukkelijk in gesprek gaan met diverse geledingen in hun gemeente, ten einde inbreng te verzamelen vanuit de samenleving. Deze open benadering die veel van onze lokale afdelingen kiezen, valt vaak in positieve zin op.

De commissie beveelt aan om het proces van totstandkoming van de landelijke *concept* verkiezingsprogramma's open te breken, globaal naar het model dat ook lokaal vaak wordt gebruikt. De programmacommissies krijgen de opdracht om in vroeg stadium van hun werk, inoverleg met de PPC, in gesprek te gaan met relevant geachte personen en organisaties, met de vraag om inbreng voor het verkiezingsprogramma. In het concept programma wordt in een korte verantwoordingsparagraaf een lijst opgenomen met personen en partijen waarmee in de voorbereiding is gesproken. Om dit mogelijk te maken worden de programmacommissies eerder ingesteld.

10. organiseren van bredere betrokkenheid.

Leden worden op de hoogte gebracht van en betrokken bij partijbrede discussies via de diverse, op de leden gerichte, eigen media. Om bredere betrokkenheid te bereiken, dienen de communicatiemiddelen en strategie worden aangepast. Intussen heeft het partijbestuur een aparte commissie “GroenLinks media-mix” ingesteld. Het is van belang dat de partij haar bestanden aan sympathisanten en (onregelmatige) donateurs beter ontsluit, ook weet uit te breiden, en gericht met deze groepen gaat communiceren. De vindbaarheid en toegankelijkheid van de openbare documenten en mogelijkheden tot (online) inbreng worden vergroot. Het externe netwerk van de partij wordt beter in kaart gebracht en ontsloten, zodat relevante organisaties en personen gericht kunnen worden uitgenodigd om deel te nemen aan partijbrede discussies. Sociale media, zoals Twitter en facebook, worden ingezet om bredere bekendheid te geven.

In de begroting wordt jaarlijks structureel budget gereserveerd voor het voeren van partijbrede discussies. Per geval wordt de organisatie van een door het PB vastgestelde partijbrede discussie onder de organisatorische verantwoordelijkheid gebracht van een van de senior projectleiders op het landelijk bureau.

11. Verantwoording van landelijke organen

Er is een duidelijke relatie te tussen de cyclus van debat en meningsvorming en die van de verantwoording. In de verantwoordingscyclus zal door de landelijke organen actief aandacht besteed moeten worden aan de gevoerde partijbrede discussies, van onderwerpkeuze tot en met de wijze waarop deze organen met de uitkomsten aan het werk zijn gegaan en wat de “opbrengst” daarvan is geweest. Het is van belang dat er *direct* na afronding van een proces van meningsvorming en besluitvorming wordt teruggekoppeld naar de leden en naar de samenleving. De wijze waarop dit plaatsvindt zal afhankelijk zijn van de situatie. De verantwoording zal in elk geval publiek moeten zijn, kenbaar voor een ieder die daarin is geïnteresseerd. Naast een directe vorm van verantwoording zal de aanpak en de resultaten van partijbrede discussies onderdeel zijn van de reguliere verantwoordingscyclus.

De verantwoording van het partijbestuur vindt al plaats in een ronde langs de provinciale ledenvergaderingen. De ervaring daarmee is positief, we gaan daar mee door. Wij stellen voor om in deze ronde ook de landelijke fracties (TK, EK en EP) te betrekken. Indien het om redenen van tijdsbeslag niet haalbaar is om dit in alle twaalf provincies te doen, dan kan dit alsnog op een kleiner aantal plaatsen, voldoende gespreid over het land, plaatsvinden. De mogelijkheid tot gesprek op het congres, zoals op het laatste congres in december 2013 is gedaan, blijft in stand, maar wordt meer gestructureerd en krijgt een duidelijker plek.

12. Ledenreferenda bij kandidaatstelling.

Los van de vormgeving van debat en meningsvorming over inhoudelijke onderwerpen, wil de commissie invulling geven aan congresuitspraak II-5A van 3 maart 2013, waarin wordt gevraagd om een voorstel voor het houden van ledenreferenda voor de kandidatenlijsten van Tweede, Eerste Kamer en Europese delegatie. De commissie vindt dit logisch in de lijn liggen met de overige voorstellen, gericht op een versterking en verlevendiging van de interne partijdemocratie.

Met de huidige werkwijze voor de verkiezing van de lijsttrekkers voor de Tweede Kamerfractie en de Europese delegatie is intussen ruime ervaring opgebouwd. Deze werkwijze wordt in zijn algemeenheid als bevredigend ervaren en wordt daarom bij voorkeur ongewijzigd voortgezet.

Bij de samenstelling van de verdere kieslijst, vanaf plek 2 van een kandidatenlijst, gaat het in hoge mate om elkaar aanvullende competenties van de kandidaten, om teamvorming en diversiteit naar geslacht, leeftijd, regio, culturele achtergrond etc. Ook als de uiteindelijke keuze van de lijstvolgorde niet meer door het congres wordt bepaald, maar rechtstreeks door de leden, blijven deze zaken van evenveel gewicht en blijft derhalve een lijstvolgordelijk advies van een terzake kundige kandidatencommissie gewenst.

Dit betekent dat het voorleggen van de keuze van de kandidaten vanaf plek 2 bij referendum aan de leden, zal moeten plaatsvinden *nadat* het lijsttrekkersreferendum heeft plaatsgevonden. Immers, pas dan kan de kandidatencommissie een gefundeerd advies geven voor de verdere lijstvolgorde.

De commissie stelt voor om voor de Eerste Kamerlijst *niet* een afzonderlijk lijsttrekkersreferendum te houden. De fractievoorzitter van de Eerste Kamer wordt niet geacht “politiek leider” te zijn op het nationale politieke niveau, dat is immers de lijsttrekker bij de Tweede Kamer verkiezingen. Voor de Eerste Kamerlijst kan daarom in één ronde een ledenreferendum worden gehouden over de gehele lijst vanaf plek 1, met een lijstvolgordelijk advies van de kandidatencommissie.

De commissie laat de verdere technische uitwerking graag over aan de in te stellen commissie voor integrale wijziging van statuten en reglementen.

Utrecht, mei 2013

bijlage: relevante congressuitspraken van 3 maart 2013

uitspraak I-12: “Vraagt het Partijbestuur een opschoning en modernisering voor te bereiden van statuten en regels die uiterlijk begin 2014 door een ledencongres moeten worden bekrachtigd.”

uitspraak II-1: “Besluit dat bij belangrijke voorziene politieke besluiten die de koers of het aanzien van de partij bepalen, de leden kunnen worden geraadpleegd voordat het besluit wordt genomen. Het LAO is de plaats waar overleg plaatsvindt over dit soort besluitvorming. Het Partijbestuur bepaalt uiteindelijk of een raadpleging van leden aan de orde is. Een raadpleging dient ook plaats te vinden wanneer tenminste 5 procent van de leden een verzoek hiertoe steun geeft. Na een genomen besluit wordt nadrukkelijk ook direct aan de eigen leden verantwoording afgelegd en de gelegenheid geboden vragen te stellen.”

uitspraak II-2: “Bepaalt dat raadpleging van leden zo laagdrempelig mogelijk dient te gebeuren, waarbij van allerlei instrumenten en media gebruik kan worden gemaakt. Het Partijbestuur beslist welke middelen bij het besluit in kwestie het beste kunnen worden ingezet.”

uitspraak II-3: “Stelt vast dat er, wanneer de verantwoording door het Partijbestuur aan Toezichtraad en Congres enerzijds en de betrokkenheid van de leden bij belangrijke besluiten anderzijds goed geregeld zijn, dan voor de partijraad als leden vertegenwoordiging geen specifieke rol meer is weggelegd, zodat dit orgaan in 2014 kan worden opgeheven.”

uitspraak II-5A: “Draagt het partijbestuur op om vóór het eerstvolgende congres een voorstel uit te werken waarmee alle leden middels (digitale) ledenreferenda de kandidatenlijst (m.u.v. de lijsttrekker) kunnen vastleggen bij de verkiezingen voor de Eerste en Tweede Kamer en het Europees Parlement.”

uitspraak III-4: “Draagt het partijbestuur op niet-politieke maatschappelijke organisaties en individuen waarmee inhoudelijke raakvlakken bestaan actief bij het debat binnen de partij te betrekken.”